

19.9.2022

Vero-osasto

TAE 2023 veromuutosten tulonjakovaikutukset

Tähän muistioon on koottu arvioita vuoden 2023 talousarvioesityksessä mukana olevien veromuutosten tulonjakovaikutuksista. Laskenta-aineistojen otosten pienuudesta sekä muista menetelmällisistä epätarkkuutta aiheuttavista tekijöistä johtuen lukuihin tulee suhtautua suuntaa-antavina arvioina. Muistiossa on arvioitu vaikutuksia vain niiden toimenpiteiden osalta, joille tulonjakovaikutuksia on ollut mahdollista laskea. Laskelmassa on mukana seuraavat päätökset:

Tuloverotus

- Ansiotuloveroperusteiden ansiotasoindeksin mukainen 3,5 prosentin indeksitarkistus (valtion progressiivisen tuloveroasteikon, perusvähennyksen ja työtulovähennyksen muutokset). (-684 milj. euroa)
- Ikään perustuva työtulovähennyksen korottaminen. (-76 milj. euroa)
- Matkakuluvähennyksen muutokset. (-27,5 milj. euroa)
- Asuntolainan koron vähennyskelpoisuuden poistaminen. (+ 12 milj. euroa)

Laskelmassa ei ole huomioitu vuoden 2023 tasoon päivitettyä Sote-verouudistusta ja eräitä muita hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi vuoden 2023 tuloveroasteikosta, tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta ehdotettuja muutoksia.

Välillinen verotus

- Sähköenergian määräaikainen arvonlisäveron alennus (-290 milj. euroa)
- Henkilökuljetusten määräaikainen arvonlisäveron alennus (-60 milj. euroa)
- Tupakkaveron korotus (+59 milj. euroa)

Laskelmassa ei ole huomioitu täyssähköautojen ajoneuvoveron korotusta ja sitä vastaavaa vuonna 2021 toteutettua autoveron alennusta, lämmitysbiokaasun verotuen ja energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen pienentämistä sekä parafiinisen dieselin verotuen poistamista. Parafiinisen dieselin jäljellä olevan verotuen (2 senttiä/litra) poistamisen vaikutus dieselin hintaan arvioidaan vähäiseksi, koska polttoaineiden jakelijoiden arvioidaan siirtyvän pääosin tuotantokustannuksiltaan edullisimpiin polttoainelaatuihin.

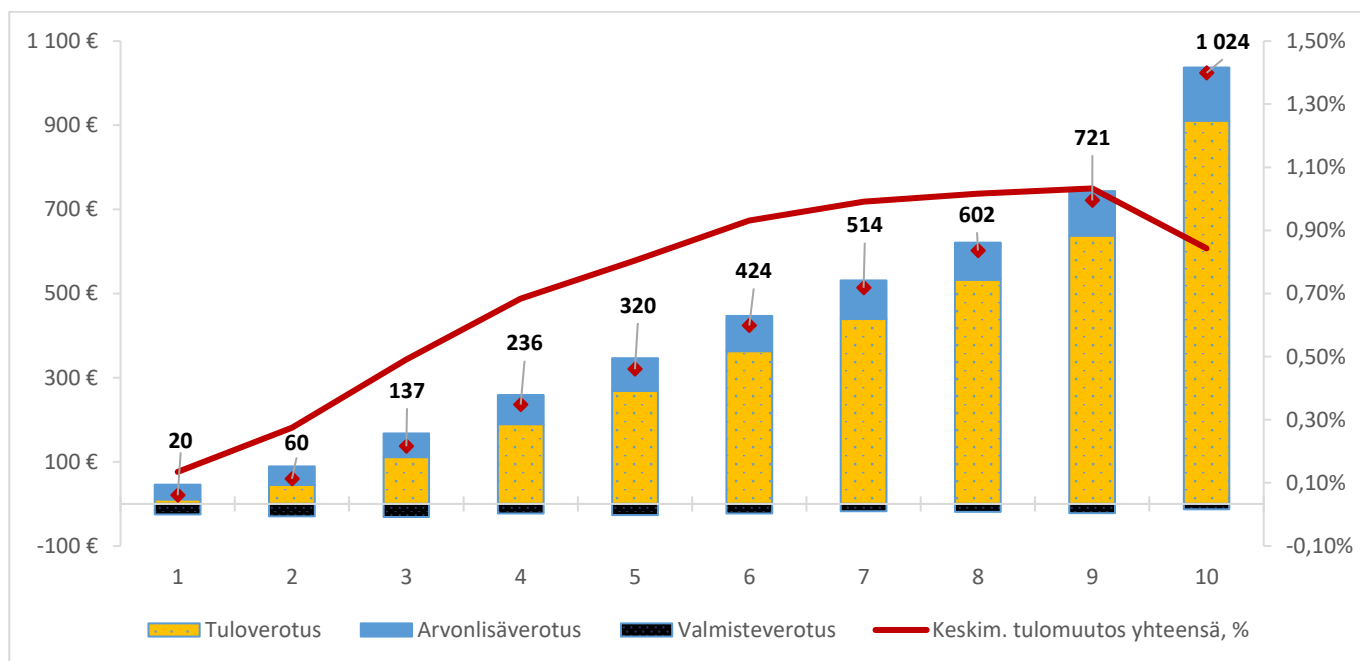
Vaikutukset tulonjakoon

Kaiken kaikkiaan vuodelle 2023 ehdotettujen veromuutosten arvioidaan kasvattavan tuloeroja hieman.

Ehdotetut veromuutokset kasvattavat käytettävissä olevia tuloja kaikissa tuloluokissa. Suurin yksittäinen vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin on tuloveroasteikon indeksitarkistuksella. Lisäksi käytettävissä olevia tuloja kasvattaa työtulovähennyksen vastaava tarkistus ja ikäsidonlainen porrastettu korotus sekä erityisesti alemmissa tuloluokissa myös perusvähennyksen tarkistus. Muilla välittömään verotukseen tehdyillä muutoksilla on varsin pieni vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin. Välillisen verotuksen osalta suurin vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin on sähköenergian arvonlisäveron alennuksella ja tupakan valmisteveron korotuksella.

Kuviossa esitetään eriteltyinä ehdotettujen muutosten keskimääräiset vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin desiileittäin. Palkit kuvaavat keskimääräistä käytettävissä olevan tulon muutosta euroina vuodessa (vasen pysty akseli). Punainen viiva kuvaa keskimääräistä käytettävissä olevan tulon muutosta prosentteina (oikea pysty akseli). Palkkien päällä oleva luvut kuvaavat muutosten yhteenlaskettua keskimääräistä euromääräistä vuosittaista vaikutusta kussakin desiilissä.

Kuvio: Muutosten vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin desiileittäin.

Ansiotuloverotuksen muutosten arvioidaan yhteenlaskettuna lievästi kasvattavan tuloeroja. Gini-kertoimella mitattuna tuloerojen arvioidaan kasvavan yhteensä noin 0,07 prosenttiyksikköä. Yhteensä ansiotuloverotuksen muutokset kasvattavat käytettävissä olevia tuloja keskimäärin noin 0,56 prosenttia, alimmassa tulokymmenyksessä noin 0,07 prosenttia ja ylimmässä tulokymmenyksessä noin 0,75 prosenttia.

Ansiotuloverotuksessa perusvähennyksen korottaminen pienentää tuloeroja, kun taas valtion ansiotuloveroasteikon indeksitarkistus, työtulovähennyksen ja matkakuluvähennyksen muutokset kasvattavat tuloeroja hieman. Muilla ehdotetuilla muutoksilla ei juurikaan ole tulonjakovaikutuksia.

Arvonlisäverotuksen muutosten arvioidaan pienentävän tuloeroja hieman. Sähköenergian ja henkilökuljetusten arvonlisäveron alennukset nostavat käytettävissä olevia tuloja keskimäärin alimmassa tulokymmenyksessä noin 0,23 prosenttia, ylimmässä tulokymmenyksessä noin 0,10 prosenttia ja keskimäärin noin 0,16 prosenttia.

Valmisteverotuksen muutosten arvioidaan kasvattavan tuloeroja hieman. Tupakkaveron on staattisessa tarkastelussa regressiivisimpiä valmisteveroja. Käytettävissä oleviin tuloihin suhteutettuna tupakkaveron korotukset vastaavat alimmassa tulokymmenyksessä noin 0,17 prosenttia. Ylimmässä tulokymmenyksessä vastaava suhde on noin 0,01 prosenttia ja keskimäärin noin 0,05 prosenttia.

Menetelmäkuvaus

Tuloverotuksen tulonjakovaikutuksia on arvioitu Tilastokeskuksen ylläpitämällä Sisu-mikrosimulointimallilla vuoden 2019 rekisteriaineiston perusteella. Aineisto kattaa noin 15 prosenttia kotitalouksista. Aineisto on ajantasaistettu¹ vastaamaan valtiovarainministeriön kansantalousosaston talousennusteen vuoden 2023 mukaista skenaariota.

Gini-kerroin on kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen jakautumista kuvaava indikaattori, joka voi saada arvot 0 ja 100 välillä. Mitä korkeampi indikaattorin arvo on, sitä suuremmat tuloerot ovat. Jos Gini-kertoimen arvo on 100, suurituloisin tulonsaaja saa kaikki tulot. Jos Gini-kertoimen arvo on 0, kaikkien tulonsaajien tulot ovat yhtä suuret. Gini-kerroin kuvaa suhteellisia tuloeroja. Se ei muutu, jos kaikkien tulonsaajien tulot muuttuvat prosenteissa saman verran. Tuorein tuloerojen tarkastelu, jonka Tilastokeskus on tehnyt tulonjaon kokonaistilaston tiedoista, on vuodelta 2020. Tarkastelussa Gini-kertoimen arvo on 27,7, mikä on 0,2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Tulonjakotilastossa käytössä olevat desiiliryhmät eli tulokymmenykset on muodostettu jakamalla ensin kotitalouden tulot talouden kulutusyksiköillä (ns. ekvivalentit tulot²). Jokaiselle kotitalouden jäsenelle tulee sama ekvivalentti tulo. Henkilöt järjestetään tämän jälkeen tulojensa mukaiseen järjestykseen ja jaetaan kymmeneen yhtä suureen ryhmään. Jokaisessa tulokymmenyksessä on siten 10 prosenttia väestöstä. Ensimmäiseen tulokymmenykseen kuuluu pienituloisin kymmenes ja viimeiseen suurituloisin.

Tulokymmenysten tulo-osuudet osoittavat, kuinka suuren osan kyseessä olevien tulojen kokonaissummasta kukin kymmenes saa.

Kulutusverotuksen jakaumavaikutuksia on arvioitu Tilastokeskuksen vuoden 2016 kulutustutkimuksen aineiston perusteella. Aineisto on otosmuotoinen tutkimus, johon vastasi vuoden 2016 aineiston osalta noin 3 700 kotitaloutta. Aineiston tiedot on kerätty haastatteleamalla, kotitalouksien kuiteista ja kulutusmuistikirjoista sekä hallinnollisista rekisteriaineistoista. Aineisto on painotettu edustamaan koko kansantalouden tasoa. Valmisteverotuksen muutosten tulonjakovaikutusarviot on käytettävissä olevista tiedoista johtuen suoritettu

¹ Ajantasaistaminen on menetelmä, jolla menneisyyttä kuvaava aineisto saatetaan kuvaamaan nykypäivää tai tulevaisuusskenaariota. Aihetta ovat käsitelleet esimerkiksi Immervoll, Lindström, Mustonen, Riihelä, ja Viitamäki (2005): "Static Data ageing techniques: accounting for population changes in tax benefit microsimulation models", EUROMOD Working paper No. EM7/05 (<https://www.iser.essex.ac.uk/research/publications/working-papers/euromod/em7-05.pdf>).

² Ekvivalentti tulo on tulokäsite, jolla pyritään saamaan erityyppisten kotitalouksien tulot vertailukelpoisiksi ottamalla huomioon yhteiskulutushyödyt. Ekvivalentti tulo = kotitalouden tulot jaettuna kotitalouden kulutusyksiköiden määrällä. Tulonjakotilastossa on käytetty vuodesta 2002 lähtien Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin suositamaa ns. muunnettua OECD:n kulutusyksikköasteikkoa, jossa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut yli 13-vuotiaat henkilöt saavat painon 0,5 lapset saavat painon 0,3 (lapsiksi on määritelty 0–13-vuotiaat). Oletuksena on, että kotitalouden sisällä tulot jakautuvat tasaisesti em. kulustarpeen suhteessa kaikkien jäsenten kesken.

vuoden 2016 tasolla. Arvonlisäverotuksen muutosten tulojakovaikutukset on arvioitu vuoden 2023 tasossa skaalaamalla vuoden 2016 kulutustutkimuksen kulutustietoja ennustetuilla kotitalouksien kulutusmenoilla.

Kulutustutkimukseen pohjautuva arvio on kuitenkin vain suuntaa antava, sillä siihen sisältyy huomattavia epävarmuuksia. Kulutustutkimuksesta on eriteltävissä vain eri tuoteryhmien kulutuksen arvo tuloluokittain, kun taas valmisteverot ovat tupakkaveron arvoero-komponenttia lukuun ottamatta yksikköperusteisia. Siten esimerkiksi valmisteverojen yksikkömääriä on arvioitu keskihintojen avulla. Todellisuudessa kulutettujen valmisteveronalaisen tuotteiden keskihinta on todennäköisesti erisuuruinen eri tuloluokissa esimerkiksi alkoholin, tupakan ja virvoitusjuomien osalta. Jos esimerkiksi alemmissa tuloluokissa kulutetun valmisteveronalaisen tuotteen keskihinta on matalampi kuin ylemmissä tuloluokissa, keskihintoihin pohjautuva arvio aliarvioi kulutettua määrää ja veromuutosten vaikutuksia alemmissa tuloluokissa ja yliarvioi sitä ylemmissä tuloluokissa.

Lisäksi keskihintojen kautta laskettu yksikkömääräinen kulutus tuottaa selvästi todellista pienemmät kulutusluvut tupakka- ja alkoholiverossa. Aliraportoinnin määrän jakautumista eri tulokymmenyksiin ei voida kuitenkaan tässä arvioida. Toisaalta laskelmassa ei ole huomioitu kulutuksen muutoksia aineistovuodesta 2016 vuoteen 2021.

Laskelmat ovat kaikin osin staattisia, toisin sanottuna ne olettavat, että veropohja (kuten kulutuksen määrä) ei muutu veroperustemuutoksen seurauksena esimerkiksi kotitalouksien käyttäytymisvaikutusten johdosta. Tilastokeskuksen käsitteet ja määritelmät sisältävät seikkaperäisemmät kuvaukset käytetyistä termeistä (<http://www.stat.fi/meta/kas/index.html>).

Taulukko: Desiilien rajat, käytettävissä olevan tulon mukaan

Desiiliryhmä	Alaraja (€)	Keskiarvo (€)	Tulo-osuus (%)
1	0	15 200	3,90
2	15 900	21 800	5,39
3	19 400	27 900	6,39
4	22 700	34 500	7,37
5	25 800	39 800	8,31
6	28 900	45 500	9,26
7	32 100	51 800	10,32
8	35 900	59 200	11,66
9	41 100	69 800	13,69
10	50 200	121 500	23,71